

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

288 ק"מ 999 פאה תש"ע ז' סיון 288
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: כיצד האמין רבי יוחנן בהצלחתו של ריש לקיש בלימוד התורה

משום "שעדיין היה זה יכול ללמוד והוי כספר תורה שנשרף".
עכ"ל.

וצריך ביאור, אם לא למד תורה כל חייו איזו תועלת היא בגלל
שיכול היה ללמוד תורה?

מסביר הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל בספרו שב דנחמתא, על פי
דברי הגמרא בנידה (ל), שתינוק בהיותו במעי אמו לומד מפי
מלאך את כל התורה כולה, וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך
וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה.

ומבאר רבי יוסף ענגיל, שאין זו שכחה שהדבר נמחק ונעלם, אלא
שכל התורה נמצאת בנשמתו של היהודי ויש עליה כיסוי,
ותפקידו של היהודי להסיר את הכיסוי ולגלותו, ולכן גם יהודי
שלא למד תורה הוא חשוב כספר תורה, כי יש בו את כל התורה
כולה, רק שהיא בהסתרה ואינה גלויה.

ורומז הוא זאת בדברי הפסוקים בתהילים (פרק מ' פסוקים ח' ט):
"אֲזַ אֲמַרְתִּי הִנֵּה בְּאֵתִי בְּמַגֵּלֶת סֵפֶר כְּתוּב עָלַי. לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ
אֱלֹהֵי חֲפְצָתִי וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי". והיינו, שכל התורה היא
מגילת ספר שכתובה על היהודי אלא שהיא נסתרת, אבל על
ידי "לעשות רצונך אלהי חפצתי", ריבוי לימוד התורה וקיום
המצוות, יתגלה ש"ותורתך בתוך מעי" שאור התורה היה מאיר
בי כבר שהייתי במעי אמי.

לאור דבריו יש לבאר כיון שכל יהודי ויהודי חקוקה בו כל
התורה כולה, ורק תפקידו להסיר את הכיסוי ששם לו המלאך
בעת יציאתו ממעי אמו, לכן האמין רבי יוחנן שיצליח להסיר
את הכיסוי מריש לקיש ויגלה את התורה שבו.

בזה נבוא ונבאר את הפסוק בתהילים (פ"ה, י"ב) "אמת מארץ
תצמח", ו"אין אמת אלא תורה" (ברכות ה:), והיינו, המלאך הניח
זרע באדמה היא התורה שלימדו במעי אמו, וממנה עתיד
להצמיח תבואות ופירות.

והנה מצינו אצל ריש לקיש שהיה עוקר הרים, כמובא
בסנהדרין (כד): אמר עולא: הרואה את ריש לקיש בבית
המדרש, כאילו עוקר הרים וטוחנו זה בזה. ע"כ. ויש לפרש
זאת על פי מה שכתב החתם סופר בדרשותיו (ח"ב דף ת"ג טור ב')
וז"ל: וידוע, כי היגיעה רבה בפלפול דאורייתא מכפר עוונות
ומסלק הפסולת יותר מן הקרבנות, ועל כן אמר על זה וריח
שלמותיך היינו חלוקא הנ"ל, הוא כריח לבנון שהוא תואר
לבית המקדש המלבין עוונותיהם של ישראל. ועל זה אמרו
חז"ל (ברכות ח.) אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה
בלבד, רצונו לומר, ד' אמות מקרא משנה תלמוד הלכה וכו'.
עכ"ל.

נמצינו למדים מדברי החתם סופר שבכח הפלפול לכפר על
העוונות, ודומה הוא לבית המקדש המלבין עוונותיהם של
ישראל. ולכן ריש לקיש היה מרבה בפלפול כדי לכפר על
מעשיו בהיותו ראש הליסטים.

מספרת הגמרא במסכת בבא מציעא (פד), פעם אחת היה רבי
יוחנן שוחה בנהר הירדן, ויופיו של רבי יוחנן היה יופי נדיר,
כפי שמתארת שם הגמרא: 'אמר רבי יוחנן: אנא אשתירי
משפירי ירושלים', ומתארת הגמרא: הרוצה לראות את יופיו
של רבי יוחנן, יביא כוס של כסף מבית הצורף וימלא גרעינים
של רימון אדום, ויעטרה מסביב בזר של ורדים אדומים,
ויניחה בין חמה לצל, ואותו זוהר הוא מעין יופיו של ר' יוחנן.
והירושלמי (עבודה זרה פ"ג ה"א) אומר: כשמת רבי יוחנן נכפפו
כל האיקונין, לומר לך שלא היו איקונין יפים כמותו.

באותו זמן עבר שם ריש לקיש שהיה באותה תקופה המנהיג של
השודדים, ראה את רבי יוחנן וחשב שהוא אישה, פשט את בגדיו
וקפץ אחריו לנהר. רבי יוחנן פנה לריש לקיש בהתפעלות: "חילך
לאורייתא!" כוחך - לתורה! כוח כמו שהפגנת בקפיצתך
המרשימה למים, כדאי לנצל ללימוד תורה. ריש לקיש ענה
לעומתו: "שופך לנשי!" יופיך - לנשים! "אם תחזור בך לכמות
שהיית בצעירותך", אמר לו רבי יוחנן, "תתחתן עם אחותי, שיפה
ממני".

ריש לקיש הסכים. רצה לחזור ולהביא את בגדיו - ולא היה יכול.
לימדו רבי יוחנן מקרא ומשנה, ועשאו אדם גדול ותלמיד חכם.
עד שהשווה במעלתו לרבי יוחנן, כמו שמצינו בכתובות (נד):
ופד: שריש לקיש חלק על דברי רבי יוחנן ואמרו זאת לרבי
יוחנן, הגיב רבי יוחנן ואמר: "מה אעשה שכנגדי חלוק עלי",
מסביר רש"י: אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי.

ולכאורה כיצד רבי יוחנן נותן את אחותו לאשה לאדם שהוא
ראש ליסטים על אף שהתחייב לו שישב וילמד, אבל שמא לא
יצליח בלימודו? ובפרט שנחלקו רש"י ותוספות אם ריש לקיש
בתחילת דרכו היה לומד תורה או שכלל לא למד תורה, ולשיטת
רש"י שכלל לא למד תורה, מי ערב לרבי יוחנן שיצליח בלימוד
התורה?

פסק השולחן ערוך (י"ד סי' ש"מ סעיף ה'): "העומד בשעת יציאת
נשמה של איש, או אשה מישראל, חייב לקרוע (טור בשם רמב"ן
וב"י אף לדעת רש"י). ואפילו אם לפעמים עשה עבירה לתיאבון,
או שמניח לעשות מצוה בשביל טורח. [אלא שיש להעיר שבימינו
אל נהג כן כפי שכתב בספר שולחן גבוה וה"ד בספר ארץ חיים
(סתהון, י"ד סי' שמ): "כי בירושלים ת"ו ושאר מקומות לא נהגו כן
משום שלא ימצא מי שירצה לעמוד בשעת יציאת נשמה".]

המקור לכך הוא בדברי הגמרא בשבת (קה): "העומד על המת
בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, הא למה זה דומה? לרואה ספר
תורה שנשרף".

והנה, אם כל סיבת חיוב קריעה בזמן יציאת נשמה, כיון
שיהודי חשוב כספר תורה, היה מקום לומר, שזהו רק ביציאת
נשמה של יהודי שלמד תורה אולם מחדש רש"י (מועד קטן טו.
בדפי הר"ף) שאף אם לא למד תורה עדיין יש לקרוע עליו וזאת